

РЕЦЕНЗИИ И ОТЗИВИ

НОВО УЧЕБНО ПОСОБИЕ ПО ИСТОРИЯ НА СТАРИЯ СВЯТ (Кадеев В. И. История Древней Греции и Рима. Курс лекций. Харьков, 2006 г., 327 стр.)

Степа Монева

Харковското издателство “Колорит” публикува през 2006 г. много добре оформено книжно тяло съдържащо курс лекции на проф. Владимир Иванович Кадеев. Авторът отдавна е известен в широките професионални среди като специалист в историята на стария свят и античната археология, а пособието му притежава множество собствени достойнства, които му осигуряват заслужено присъствие сред учебната литература.

Компетентността и задълбочените познания на автора не могат да се поставят под съмнение предвид научната продукция¹ и дългия преподавателски опит на проф. Кадеев². Стегнатият академичен стил издава не само многогодишния стаж на университетски преподавател, но и прецизните занимания на учения. Владимир Иванович избягва митоборческите подходи и умело пресъздава синтезирана картина на обширната история на гръко-римския свят с увереност и завидна лекота. Стилът му на овладяване, организиране и излагане на материала може да бъде образец за широк кръг от читатели, преподаватели и учени, макар пособието очевидно да е насочено предимно към студентската аудитория.

Учебното пособие се отличава с прецизна структура и баланс в изложението. Това е постигнато чрез разделяне на книгата на две различни по съдържание части, които включват обособени лекции по история на древна Елада (общо 135 стр.) и древен Рим (общо 162 стр.). Лекциите са озаглавени по проблеми и разпределени в почти равен брой: 17 от тях са посветени на старогръцката история и 19 лекции

отразяват древната римска история. Проф. Кадеев гледа на Елада и Рим “отвътре” и със стремеж за безпристрастност. Показателни са и ясно изведените въпроси към читателите след заглавието на всяка една от лекциите. Подобен подход ориентира ползвателите на помагалото по основните въпроси разяснени от автора. Когато се чете Владимир Иванович човек не само научава, но и запомня. Тук от значение е и личната дарба на автора – той умее да обяснява достъпно и ефектно, за което е нужен добър език в съчетание с обработен стил. Помагалото е снабдено с хронологична таблица и препоръчителна литература, която от своя страна също е прецизирана в отделни рубрики: задължителна, допълнителна и справочна.

Безспорно, в един курс лекции, любознателният античник, да не говорим за специалиста, няма какво ново да научи като основни факти. За единия и другия обаче е полезно да си припомни например специализирани термини от понятийния апарат на античната история, а това е нещо което рядко се среща в познатите учебни помагала. Още на първата страница в книгата се обяснява появата и разпространението на думата “античен” (от лат. *antiquus*) и подобни пояснения са направени с още редица необходими за търсеното познание термини. Показана е ролята на старогръцкия и латинския езици за основите на съвременните наука и култура чрез популярни лични имена и термини (стр. 6–7). Представени са примери за имената като: Андрей (мъж), Евгений (благороден), Ирина (мир), Галина (тиха), Константин (постоянен) и др. Специално са изведени термини свързани с университетския живот и обучение: семестър (*semestris*) – полугодие; аудитория (*auditorium*) – място за слушане; декан (*decanus*) – десетник; студент (*studeo*) – усърдно да се работи, прилежно да се учи и др.

Също в уводната част оправдано Владимир Иванович показва връзката и отликите между древноизточните общества и атничния свят. За него антична Гърция и Рим имат свои специфики и уникалност. Заедно с това в своя лекционен курс той изковава и характерните черти на тези общества в тяхната икономика, политика, военна история, култура и бит. У проф. Кадеев могат да се усетят жизнените условия, специфичната атмосфера, дори ежедневието на елините и древните римляни, което трудно се отдава на професионални историци. Само

няколко примера са достатъчни: 1). По време на спартанските обществени трапези – сиситии “говорели само за доблестта и военните подвизи на предците и братята по оръжие. При това още от детството спартанците се приучавали да говорят кратко и ясно. От тук възникнал терминът – “лаконично”, т. е. да се говори кратко и ясно. Обикновено блюдо на такива трапези била кашата от грах. Жител на Сибарис – град, който се славел със своя разкош и изтънченост, опитвайки тази каша, заявил, че сега разбира, в какво е причината за храбростта на спартанците. “Вместо така да се живее, всеки предпочита хиляда пъти да умре” (стр. 57). 2). Робите в Атина “нерядко оковавали във вериги и затваряли в тъмници, лишавали ги от храна, а в случай на бягство роба жигосвали със знак на челото... в Атина на робите им било по-леко отколкото в другите гръцки полиси. Обяснението на това е, че властите тук се опитвали да ограничат произвола на робовладелците поради страх от въстание на робите, и на самите господари им се забранявало да извършват саморазправа над робите” (стр. 89). 3). В римския военен лагер “в качеството си на продоволствия, всеки войник получавал на ден по 800 г. зърно, което той смилал с помощта на ръчна мелница и си приготвял каша. По-късно започнали да се пекат тънки питчици и да се приготвят сухари. За утоляване на жаждата по време на поход пиели вода с оцет... Постепенно в римската армия се изработила система за поощрения и наказания... Войниците се подлагали на наказания с тънки пръчици или тояги, а също и на парични глоби за кражба, страхливост, загуба на оръжието. Сред поощренията били награждаване с оръжие, златен венец, сребърна чаша” (стр. 174).

Редица мнения на проф. Кадеев звучат без колебание и с академична увереност при излагане на политическите и военните събития (напр.: стр. 74, стр. 78, стр. 192 и др.). Истинска естетическа наслада поражда съдържателните бележки по културната история като описанието на критския дворец (стр. 22–23). Знаците от линейното писмо Б са точно обяснени и графично представени (стр. 29), културния живот при Перикъл в Атина привличал “всеки образован грък от онова време” (стр. 87) и отразява общия подем на елинската култура от класическия период.

Представен в спартанския лаконичен стил, само с някои акценти, отзивът за новата, поредна книга на проф. Владимир Иванович Кадеев има задачата да покаже, че това учебно помагало дава поводи за размисъл и за студента и за специалиста. То е етап от пътя към познанието на гръко-римския свят.

БЕЛЕЖКИ

¹ Владимир Иванович Кадеев – професор Харьковскогo университета. Библиография / Состав. Дьячков С. В., Мартемьянов А. П. Харьков: Компьютерный центр ХИАО, 1996 г.

² Кафедра истории древнего мира и средних веков Харьковскогo национального университета им. В. Н. Каразина (к 25-летию основания). Харьков: НМЦ “МД”, 2003, с. 17–27.